విడిపోయిన చీకట్లు

శ్రీ కానాధిభొట్ల సుబ్బారావు

"ఎందుకూ పుట్టేడు పుటక - అప్రయోజకపు వెధవ. రెండుసార్లు తప్పాడు ఇంటర్. ఛీ! ఛీ! బజార్లో తలెత్తుకొని తిరగటానికే సిగ్గేస్తోంది. కనీసం రెండవసారయిన ప్యాసుకాని దద్దమ్మకెవడు పిల్లనిస్తాడురా? నీ తెలివిచూచి మీ మామకూడా పిల్లనివ్వటానికి ఒప్పుకోలేదు. ఇంటికి వెళ్ళిన నన్ను అమర్యాదచేసి నీవు అప్రయోజకుడవనీ, పోకిరివనీ నానా దుర్భాషలాడాడు. ఇంతకూ యిదంతా నా ఖర్మ -" అంటూ రంగనాధంగారు కొడుకును చెడాబడా చీవాట్లు పెట్టారు.

కిమిన్నాస్తి-సుదర్శనం నోరు మూసుకొని కూర్చున్నాడు. అతని జీవితంలో తండ్రిచేత యింత ఘాటుగా తిట్లు తినటం యిది మొదటిసారి. తను చేసినపని తప్పే అయినా, లోకజ్ఞానం తెలిసినవాడవటంచేత లోలోన బాధపడ్డాడు; కాని తండ్రి నెదిరించి మాట్లాడలేదు. సుదర్శనం తండ్రిచేత చీవాట్లు తిన్నందు కంతగా బాధపడలేదు. అయితే మేనమామకుకూడా చులకనయ్యాడు. ఇది అతనికి విపరీతమైన బాధ కల్గింది.

'తను అప్రయోజకుడనట. దమ్మిడీ సంపాదించలేని దద్దమ్మట. మేనమామ అయితే మాత్రం మాటలెవడు పడతాడు? మామయ్య తన యింటికి రాకపోయినా, అమ్మ పోరు పడలేక నాన్నే తాంబూలాలు పుచ్చుకుందుకుపోతే, మర్యాదగా పలుకరించటం లేకపోగా నాన్నను గడ్డిపరకగా లెక్కకట్టి నానామాటలంటాడూ! తన్ను అప్రయోజకుడిగా నిందిస్తాడూ? ఆయనకూతురే దిక్కనుకున్నాడేమో. గతిలేక - "అన్నయ్యా! నీ కూతురు నిమ్మని" అమ్మ తన కాళ్ళమీదపడుతుందనుకున్నాడేమో. అప్పుడు జుట్టు చేతిలో యిరికించుకొని కీలుబొమ్మలా ఆడించవచ్చుననుకున్నాడు. తన శరీరంలో రక్తం ప్రవహిస్తున్నంతవరకూ అటువంటిపని చేయనివ్వడు. మామయ్య భాగ్యవంతుడేకావచ్చు. పెద్ద పెద్ద మేడల్లో హాయిగా పట్టె మంచాల్లో పవ్వళించవచ్చు. అందుకని స్వంత బావమరదిని హేళన చేసి పంపిస్తాడా? తనకేమీ గతిలేకపోవచ్చు. కాని దరిద్రుడయినంతమాత్రాన మానాభిమానా లెక్కడికిపోతాయి?'

సుదర్శనానికి ఆ రోజు సరిగా అన్నం తినబుద్ధి పుట్టలేదు. అయిష్టతగా రెండు మెతుకులుసంజి మంచంమీద నడుంవాల్చాడు. మనస్సు ఆలోచనా ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోతుంది. పొంగివచ్చే దుఃఖాన్ని ఆపుకోలేకపోయాడు. తను అందరిచేత అసమర్ధుడనిపించుకున్నాడు. ఇటు తండ్రికీ, అటు మేనమామకూ గడ్డిపోచకంటే హీనమైనాడు. తప్పి, తలెత్తి నలుగురిలో తిరిగేది ఎల్లా. ఇక ఒక్క క్షణం ఆ వూర్లోవుంటే లోకంచేత హేళనపడవలసి వస్తుందనుకున్నాడు. తను స్వతంత్రంగా జీవిస్తున్నప్పుడు తిరిగి తన తల్లి దండ్రులకు కనిపించవలెనని నిశ్చయించుకున్నాడు. కన్ను మూసినా నిద్రపట్టటం లేదు. మామయ్య దెప్పిపొడుపులు మాటి మాటికీ ప్రత్యక్షమాతున్నయ్. సుదర్శనం ఒక్కసారి కళ్లు తెరచి చూశాడు. అందరూ గాఢ నిద్రలో మునిగియున్నారు. గప్ చిప్ గాలేచి బయటకు నడిచాడు. చంద్రుడప్పుడే అస్తమింపబోతున్నాడు. సన్నని మబ్బులు గాలికి అలలవలెలేచి ఆకాశంలో పరుగులిడుతున్నయ్. ప్రేయసి కౌగిలినుండి విడివడిన ప్రియునివలె చంద్రుడు కమలముల కౌగిలిని వదలలేక వదలలేక మాటి మాటికీ వెనుదిరిగిచూస్తూ తప్పనిసరిగా వెళ్ళిపోయాడు. తారలు చంద్రునివైపు చూచి మిణుకు మిణుకుమని నవ్వుతున్నయ్. చీకటి తెరలు తెరలుగా లోకాన్ని ఆక్రమించుకుంటున్నది.

రోడ్డు నిర్మానుష్యంగావుంది. అప్పుడప్పుడు చిన్న చిన్న పక్షుల అరుపులూ, చిన్న పిల్లల ఏడ్పులూతప్ప మరేమీ వినిపించటంలేదు. సుదర్శనం ముక్కుకు సూటిగా సాగిపోతున్నాడు. స్టేషనుకు చేరుకున్న తర్వాత ఎక్కడికిపోవాలీ అనే ప్రశ్న వచ్చింది. ఆలోచించే వ్యవధి లేకపోవటంవల్ల వెంటనే టిక్కెట్టు తీసుకొని మద్రాసు మెయిలెక్కాడు. బండి గుప్‌గుప్‌మని పొగలు గ్రక్కుతూ పరుగులెత్తుతుంది.

పట్నం చేరుకున్న తర్వాత ఒక గది అద్దెకు తీసుకొని ఉద్యోగాన్వేషణ ప్రారంభించాడు. మహా మహా బి. ఏలూ, ఎం. ఏ.లే కనీసం గుమాస్తా గిరి అయినా దొరక్క నానా గడ్డి కరుస్తుంటే, రెండు సార్లు ఇంటర్ దండయాత్ర కొట్టిన సుదర్శనానికి ఎవడు వుద్యోగమిస్తాడు? అసలు చదువుకోవటం ఒక సమస్య. ఎలాగో నానా జాతులవారినీ ఆశ్రయించీ చదువుకుంటే వుద్యోగం దొరకటం విపరీత సమస్య. నేడు ఉద్యోగం సంపాదించడమంటే సముద్ర మథనంజేసి అమృతం సాధించినట్లే. ఆఫీసుల చుట్టూ తిరుగుతున్నాడు; నిరాశతో వెనుదిరుగుతున్నాడు. "Try and Try" అన్నాడు షేక్స్ఫియర్.

ఒకనాడు సుదర్శనం క్రొత్తగా పెట్టిన కంపెనీకి వెళ్ళాడు. అక్కడ తనలాగే పాతికమంది ఇంటర్వ్యూకోసం పడిగాపులుగాస్తూ కూర్చున్నారు. "ఏంరా భాయీ! ఏమిటీకథ" అని అడిగారు; సుదర్శనం వచ్చి రావటంతోటే. వాళ్ళుకూడా తన కేటగిరీకి సంబంధించినవారే అని నిర్ణయించుకున్న తర్వాత తన విషయం చెప్పాడు. భలే నువ్వుకూడా మాలో ఒకడివి — కూర్చో, కూర్చో, అన్నారు. ఎంతసేపు కూర్చున్నా ఆఫీసరు పిలవలేదు, ఫ్యాను కదలలేదు. ఈ జీవాలు మాత్రం సాయంత్రంవరకూ అక్కడేపడి వున్నయ్. ఐదుకు పదినిమిషాలు తక్కువైనా ఆఫీసరు దర్శనంకాలేదు. ఒరేయ్ భాయీ! ఆఫీసరు దర్శనమంటే ఏమనుకున్నావ్. సాక్షాత్తు భగవంతుని దర్శనమే అన్నాడొకడు - నీ మొహం భగవంతుడయినా ఒక్కసారి కనికరించి ప్రత్యక్షమౌతాడు. ఈ ఆఫీసరు మహాశయుడున్నాడే అట్లా కాదు. ముప్పతిప్పలుపెట్టి మూడు చెరువులనీళ్లు త్రాగిస్తాడు? ఒకవేళ ఆఫీసరు దర్శనమైనా ఉద్యోగం దొరుకుతుందని నమ్మకమెల్లా? ఇదిగో చూశావ్రా - చదవటమే మహా పాపంగా వుందోయ్ యీ రోజుల్లో అన్నాడు ఒక దండులో.

ఉన్నవి రెండు సీట్లు. అవీ గుమస్తాగిరి. ఆ రెండు సీట్లకోసమే ఇంటర్లూ, బి. ఏ.లు పడిగాపులుగాస్తూ కూర్చున్నారు. ఏమో ఎవరి అదృష్టం ఎల్లావుందో. ఆఫీసరు ఎదుట నిలుచున్న దగ్గరనుండీ ఆలోచనలతో సతమతమౌతున్నాడు సుదర్శన్. అదృష్టం ఎవరిని వరిస్తుందో.

"నీ పేరు ఏమి" అని అడిగాడు ఆఫీసర్.

"సుదర్శన్" అని జవాబిచ్చాడు.

"క్వాలిఫికేషన్?" క్వొశ్చన్‌మార్కు ముఖం పెట్టాడు.

'ఇంటర్' బిక్కుబిక్కుమంటూ సమాధానమిచ్చాడు. ఇంకా ఏవేవో ప్రశ్నలు వేశాడు. సుదర్శన్ చాలా నమ్రతగా జవాబిచ్చాడు. చివరిసారిగా తన గాథను చెప్పుకొని కరుణించమని ప్రాధేయపడ్డాడు.

"సరే వెళ్లు. రేపు రిజల్టు చెప్తాం" అన్నాడు. రేపు అంటే ఆఫీసరు భాషలో పదిరోజులని అర్థం. ఏమైంది అన్నట్లు మిగతా గ్రహాలు క్వొశ్చన్‌మార్కు మొహం పెట్టారు. తెచ్చిన డబ్బయిపోయింది. ఇంకా క్రితంనెల అద్దె యివ్వలేదు. ఇంటి ఓనర్ ఝాడిస్తున్నాడు. వుద్యోగం విషయమా తెలియలేదు. అలాగే రోజులు గడుస్తున్నయ్.

క్రిందటి గ్రహాలన్నీ పదిరోజుల అనంతరం ఆఫీసు చుట్టూచేరినై. ఏక్షణాన ఏమంటాడో అని గుండెలరచేత్తో పట్టుకొని నిలుచున్నారంతా. ఇంతలో సుదర్శన్ కూడా అక్కడికి చేరాడు. సుదర్శన్‌కు

చూడగానే వాళ్లకు కొంచెం యీర్ష్య కలిగింది. రెండు రోజులనుండీ మంచినీళ్ళు ఆహారమగుటవల్ల శోషవచ్చిపడిపోయాడు సుదర్శన్. జవాను మొదలు ఆఫీసరువరకూ అతని చుట్టూ చేరారు. జావత్రాగించిన తర్వాత కొంత సేపటికి తేరుకున్నాడు.

ఇంతలో ఆఫీసరు - "ఏమోయ్ ఏమైనా మూర్ఛ రోగముందా" అని అడిగాడు.

కాంతిహీనమైన కళ్లతో చూస్తూ "లేదండీ - ఆకలిరోగం" అన్నాడు సుదర్శన్ జాలిగా ఆఫీసరు వైపు చూశాడు. ఆయన కళ్ళు అశ్రుపూరితము లయినయ్.

మర్నాడు క్లర్కు పోస్టులో సుదర్శనాన్ని నియమించినట్లు ఎపాయింట్‌మెంటార్డరు చేతికిచ్చాడు. సుదర్శన్ పొంగిపోయాడు. ఆఫీసరుకు వేయి నమస్కారాలుచేశాడు. సుదర్శన్ యిపుడు స్వతంత్ర వ్యక్తి. ఆఫీసరు కనుసన్నల్లో మెలుగుతూ ఆయన మెప్పులు పొందుతున్నాడు.

ఐదు నెలలు యిట్టే గడిచినై. ఇంటిమీద ధ్యాస మళ్ళింది. నాన్న తనను తిట్టినా ఎంత కుమిలి పోతున్నాడో అని బాధపడ్డాడు. వెంటనే అమ్మకు రెండు చీరలు, నాన్నకు పంచెలూ, చెల్లాయిలకూ, తమ్ముడికి క్రొత్త గుడ్డలు తీసుకున్నాడు. నాన్నా అమ్మా సుదర్శనాన్నిచూచి ఎంతో సంతోషించారు. ఏదో అన్నామని అలా వెళతావా అన్నారు జాలిగా.

2

ఇంటికివచ్చిన బావమరదిని అవమానపరచి పంపిన శేషయ్య సంబంధాలకోసం తెగ వెదుకుతున్నాడు. ఈ కాలంలో వేలు మూటకట్టుకోకుండా పెళ్ళి కొడుకు దొరకాలంటే మాటలా! ఇంటరుకు ఐదు వేలు బి. ఏ కు పదివేలు అని మార్కెట్ రేటు వుండనే వున్నది. ఒకవేళ గవర్నమెంటువారు వరకట్న నిషేధం జరిపినప్పటికీ బ్లాక్ మార్కెట్ బాపతు వుండనేవుంది. తిరిగాడు, తిరిగాడు - వూళ్ళన్నీ తనవేనని కాళ్లరిగేటట్లు తిరిగాడు. చివరకు రామాపురం సంబంధం ఖాయమనుకొనివచ్చాడు. కట్నం ఐదువేలూ లాంఛనాలూ వగైరాలు మరో వెయ్యి. ఈ ఆరువేలకూ ఒప్పించేసరికి తాత ముత్తాతలూ దిగివచ్చినంత పనైంది. అప్పటికీ (అయితే - గియితే) బావమరది గొణుగుతుండటం ప్రత్యక్ష్యంగా విన్నప్పటికీ కదిపితే కంపవుతుందని నోరుమూసుకొని చక్కా వచ్చాడు.

"శుభమా అని బంగారంవంటి సంబంధం ఖాయపరచుకవస్తే ఇంట్లో అంతా ఏడుపు మొహాలేసుకు కూర్చున్నారేం" అన్నాడు మండిపడుతూ వచ్చీ రావటంతోటే.

అన్నపూర్ణ ఏమిమాట్లాడలేదు "కట్నం ఐదు వేలు; లాంఛనాలు ఒక వెయ్యి, అప్పటికీ బావమరదిగాడు గొణుగుతూనే వున్నాడు. బరువు కట్నమయినా అమ్మాయి సుఖంకోరి ఒప్పుకున్నా. ఇదిగో చూశావూ, ఆ అబ్బాయిపేరు మధు, బి. ఏ ప్యాసయ్యాడు. కావలసినంత ఆస్తి ఒక్కడే కొడుకు" ఇంకా చెప్పుకుపోతున్నాడు.

అన్నపూర్ణ కళ్ల నీళ్లతో అంది "ఆ కట్నం సుదర్శనానికే యివ్వరాదండీ. వాడు మొన్ననే వుద్యోగంలో ప్రవేశించాడు. నా మాట వినండి. తరతరాలనుండీ వస్తున్న బంధురికాన్ని యింతటితో త్రెంపకండి."

శేషయ్యకు అరికాలిమంట నెత్తి కెక్కింది. కోపంలో చిందులు త్రొక్కుతున్నాడు.

"నిన్ను సలహాలు చెప్పమని ఎవడేడిచాడు? ఆ సంగతి నాకూ తెలుసు. వెధవ అరవై రూపాయల వుద్యోగం. ఉంటానికి యిల్లులేదు. చారెడు భూమి కూడాలేదు. పైగా నిక్కు జాస్తీగావుంది. మనమేం దరిద్రులమా గతిలేనివాడికివ్వటానికి. వేలు పారేసి లాయర్‌ను తీసుకొస్తా" నన్నాడు సర్వం డబ్బుమీదనే ఆధారపడినట్లు.

వనజ గోడచాటునుండి వింటూంది. నాన్న మొండిపట్టుదల చూస్తే వనజకు దుఃఖమేసింది.

"నాన్నా! నేను బావనుతప్ప ఇంకెవర్నీ చేసుకోను. నా కయిష్టంగా మీరే ప్రయత్నమూ చేయకండి" అంది కన్నీరు గారుస్తూ.

"ఊహూ నూరుపోశావూ దానికీ కానియ్యండి, అంతా ఏకమై నన్నేం చేస్తారో చూస్తా" అన్నాడు కారాలు మిరియాలు నూరుస్తూ.

"నేనేం చేశానండీ! నా మీద ఎగిరిపడతారూ. అమ్మాయికి యిష్టంలేదని యిదివరకే మీకు తెలుసాయె. అది వద్దో మొర్రో అని మొత్తుకుంటుంటే దాని కయిష్టంగా చెయ్యడమెందుకూ - మనిద్దరికీ కావలసింది దాని సుఖమేగా! చిన్నప్పటినుంచీ సుదర్శన్ వనజా కలిసి మెలిసివుండేవాళ్లు. ఒకే చోట పుట్టకపోయినప్పటికీ ఒకర్నొకరు విడిచివుండేవాళ్లు కాదు. అటువంటి చిలకా గోరింకల్ని విడదీయటం మనకు మాత్రం భావ్యమా చెప్పండి! మా అన్నయ్య బీదవాడయినంత మాత్రాన, మనం భాగ్యవంతులమైనంతమాత్రాన సంబంధ బాంధవ్యాలు తెగతెంపులు చేసుకోవలసిందేనా! తరతరాలనుంచీ కలిసివస్తున్న మేనరికం యీ నాటితో అంతంకావలిసిందేనా! మీకు మీవాళ్లెంత ప్రాణమో నాకూ మావాళ్లంటే అంతే ప్రాణం. ఒకవేళ మనమే ఆ దరిద్ర స్థితిలో వుంటే మీరేమనేవారు. మీరే మా అన్నయ్యను అడగవలసింది. వదిన ప్రోద్బలంవల్ల అన్నయ్యే సంబంధం కలుపుకుందామనివస్తే ఆయన్ని గడ్డిపోచకంటే హీనంగాచూసి అమర్యాద చేస్తిరి. అయిందేదో అయింది. నా మాట వినండి" అంది ఉబికి వస్తున్న కన్నీటి నాపుకుంటూ.

బండరాతికంటే కఠినాతి కఠినమైన అతని మనస్సును వెన్నవంటి అన్నపూర్ణ మాటలు కరిగించలేకపోయినయ్.

"నాన్నా యింతపనీ మీరుచేసేముందు నన్ను ఏనుయ్యిలోనన్నా త్రోసి తరువాత మీ పట్టుదల నెరవేర్చుకోండి" అంది వనజ.

"నామాటవిని అన్నయ్యను మళ్లీ రమ్మనమని వ్రాయండి" అంది అన్నపూర్ణ ప్రాధేయపడుతూ.

"నోర్మూయ్ నాకేమవసరం మీ అన్న కాళ్ళు పట్టుకున్నదాకా" అంటూ చెంప ఛెళ్లుమనిపించాడు. అన్నపూర్ణ బుగ్గలు నీటిధారామయమయినై.

వనజ హృదయంలో గూడుకట్టుకొనియున్న దుఃఖోద్వేగం పొంగిపొర్లింది. బావా! అంటూ కుమిలి కుమిలి ఏడ్చింది. తను బావకు దూరమైపోతానేమోనని భయపడింది. తండ్రి దగ్గర అంత ఎక్కువగా మాట్లాడలేకపోయింది. స్త్రీ - అందులోనూ కూతురు కాబట్టి స్వతంత్రించి అంతవరకైనా చెప్పగలిగింది. తల్లి దగ్గరకువచ్చి బావురుమంది.

"నాన్న ఎంత మూర్ఖుడమ్మా నన్ను గురించి నీవు దెబ్బలు తిన్నావ్" అని వలవలా ఏడ్చింది తల్లి ఒడిలో తలదూర్చి. అన్నపూర్ణ మాత్రం ఏమి చేయగలదు? శక్తికొద్ది ప్రయత్నించింది. చివరకు వూరడించింది. ఆఖరుకు ఆపుకోలేక వలవలా ఏడ్చింది.

వనజ మనస్సులో అల్లకల్లోలం ప్రారంభమైంది. తను పరాధీనయైనట్లూ బావ తనవైపు దీనంగా చూస్తూ తుదినిశ్వాస విడిచినట్లు పీడకలలు వచ్చేవి. ఉలిక్కిపడి అర్ధరాత్రిలో లేచేది. ఎదురుగా బావ చిరునవ్వు నవ్వుతూ కనిపించేవాడు క్షణం.

బావకు పెళ్ళి అయింది. తను పంచుకున్న బావ హృదయం ఎవరో దొంగిలించారు. వనజ దీనంగా బావవైపుచూస్తూ నిలబడింది. సుదర్శన్ వనూ దగ్గరకు వచ్చాడు. పెల్లుబికే దుఃఖాన్ని ఆపుకుందుకు ప్రయత్నించింది వనూ.

"వనూ! విచారపడుతున్నావా- పెళ్ళి చేసుకున్నా, నా జీవితం జీవచ్ఛవంలా నడుస్తుంది. మీ నాన్న మనల్ని వేరు చేసినా నిన్ను మరచిపోలేను వనూ!"

"బావా నీవైనా సుఖపడు- నా జీవితంలో నిప్పులు పోసుకున్నాను బావా-" అని బావ పాదాలమీద వ్రాలింది.

"క్షమించు వనూ!"

"బావా" అని ఉలిక్కిపడిలేచింది వనూ. ఏమిటీ అంటూ తల్లి పరుగెత్తుకువచ్చింది. దడుచుకున్నావా అంటూ వీపు చరిమింది.

"లేదమ్మా బావ" అంటూ తల్లిని కౌగలించుకొని వలవలా ఏడ్చింది.

పెళ్లిచూపులవారు వచ్చే సుదినం ఆ నాడే. ఈ పెళ్ళి తప్పించుకోవట మెలా అని సతమత మౌతుంది వనజ. అదృష్టవశాత్తు ఆ నాడు రాలేదు. ఇక శాశ్వతంగా రాకుండావుంటే బాగుండునని వెయ్యి దేముళ్ళకు మ్రొక్కుకుంది. ఆ సాయంత్రం స్నేహితురాలి యింటికి పోబోతుండగా తండ్రి అన్నాడు. "త్వరగా రా అమ్మా! పెళ్ళి చూపులవారు వస్తారు. సాయంత్రం వస్తామని టెలిఫోనులో చెప్పాడు" అన్నాడు. వనజ అయిష్టంగా తలవూపి వెళ్ళిపోయింది.

♦ ♦ ♦

వనజకు పెద్ద చదువు రాకపోయినా థర్డుఫారం వరకూ చదువుకుంది. కొంతకాలం సుదర్శనంకూడా మేనమామ యింట్లోనే చదువుకున్నాడు. ఇద్దరూ ఎంతో చక్కగా చదువుకొనేవాళ్లు. కలిసి బడికి వెళ్ళేవాళ్ళు. కలిసి చదువుకొనేవాళ్ళు. ఒకరి హృదయాల నొకరు పంచుకొని మెలిగేవారు. ఇలా బాల్యమందే వారి స్నేహం అతిసన్నితంగా వుంటూ వచ్చింది. ఒకసారి మేనమామకూ సుదర్శనానికి చిన్న తగాదా వచ్చింది. ఆ తగాదాలో సుదర్శనాన్ని పట్టుకొని చెడమడా తిట్టాడు. గతిలేక తనింట్లో చదువుకొందుకు వచ్చాడని నానామాటలన్నాడు. అభిమానవంతుడైన సుదర్శనం వుడికిపోయాడు. వెంటనే పెట్టే బెడ్డింగు తీసుకొన్నాడు.

"నాన్న స్వభావమే అంత తొందరపడకు బావా" అని ఆపింది వనజ. సుదర్శన్ యిక ఒక్క క్షణం అక్కడ వుండదలచలేదు. అన్నపూర్ణకూడా ఎంతో బ్రతిమాలింది. కాని అభిమానం ముందుకు నెట్టింది. చరాలున బయటకు వచ్చేశాడు. అంతటితో వనజ చదువుకు థర్డుఫారంవరకూ బ్రేకుపడింది. తండ్రి చదవమన్నా వనజ చదవనంది మనస్సు బాగలేక. సుదర్శనం మాత్రం ఫిఫ్తుఫారంనుండీ కంటిన్యూ చేశాడు.

3

గ్రాంటు చేసిన శెలవు ఆ రోజుతో ఆఖర్. మర్నాడు మద్రాసు బయలుదేరాలి. ఆ రాత్రి సుదర్శనానికి సరిగా నిద్రపట్టలేదు. మత్తుగా పడుకున్నాడు. తను మామగారింట్లో చదువుకుంటున్నప్పుడు జరిగిన సంగతులూ, చిన్ననాటి వనజా మనసులో మెదిలాయి. తానప్పుడు చూచినప్పటికి వనజకు పన్నెండేళ్లుండవచ్చు. అప్పటి పరిస్థితే వేరు. ఇద్దరూకలిసి ఆడుకునేవాళ్లు. ఒకేచోట తినేవారు. కబుర్లు చెప్పుకుంటూ చదువుకునేవాళ్లు. ఆ లైఫ్! ఆ జాయ్ అన్నీ వేరు. అప్పుడు వనజ కన్య. అందులోనూ బాలిక. ఇప్పుడో పెద్దమనిషి. అప్పుడు బావా! బావా! అంటూ కబుర్లాడుతూ వెంటపడేది. మరిప్పుడో తన్ను చూడగానే సిగ్గుతో పారిపోదూ! మరుక్షణంలోనే నిరాశ క్రమ్ముకుంది, ఆలోచనలో పడ్డాడు.

నేనంత అదృష్టవంతుడనా - వనజవంటి పిల్లను దక్కించుకోలేకపోతున్నాను. నేను మామంత భాగ్యవంతుడను కాకపోబట్టేగదా వనజను దక్కించుకోలేకపోయాను. నా బోటి దరిద్రుడింట్లోవుండి కష్టాలనుభవించే దానికన్నా భాగ్యవంతుని పెళ్ళాడి పంచభక్ష్య పరమాన్నాలు తింటూ పట్టుపరుపుల్లో సుఖించవలసిందేగా నాకూ కావాల్సింది. మధుర స్మృతులు ఒక్కొక్కటే ప్రత్యక్షమౌతూ దివ్యానుభూతులను కల్గిస్తున్నయ్.

కాళ్ళకు పసుపురాసుకొని పారాణీ పెట్టుకొని, కంటికి కాటుక పెట్టుకొని, పార్వతిలా బొట్టు పెట్టుకొని, బుగ్గకు కాటుకబొట్టు పెట్టుకొని పెళ్లికూతురై వచ్చింది వనజ. ఆమె ముఖంలో ఆనంద రేఖలకు బదులు విచార రేఖలు ప్రస్ఫుటిస్తున్నాయ్. బంగారు చెక్కిళ్ళనుండి అశ్రువు లొల్కుతున్నయ్. పాలవలె మెరసే ఆమె పెదవులు తెల్లగా పాలిపోయినై, పున్నమ చంద్రుని మోముతో సరియైన ఆమె ముఖము విచారంతో కమిలిపోతుంది.

"బావా! నన్ను దీవించవూ," ఆమె కళ్ళనుండి అశ్రువులుంగాలినై. బావ పాదాలను తాకింది.

"వనూ! నీవు భాగ్యవంతుని యిల్లాలివి కాబోతున్నావుకదూ. మంచిది వనూ - నీవు సుఖంగా వుండటమే నాకూ కావాల్సింది. నేను దరిద్రుడనన్న సంగతి లోకానికంతకూ తెలుసు. ఈ దరిద్రుని గురించి విచారిస్తున్నావా వనూ! చిన్ననాటి నుంచీ ఒక్కచోట చదువుకొంటూ కబుర్లాడుకొన్న మనం ఎలా మర్చిపోతాం వనూ - కాని నా బోటి దరిద్రుడిని కట్టుకొని కష్టాలకు బలికావటంకంటే భాగ్యవంతుని యింట్లో సర్వ సుఖాలూ అనుభవించటం మేలువనూ - ఈ దరిద్రుని యిక ఎప్పుడూ తలుచుకోకు. శుభమా అని పెళ్ళికూతురవై అలా ఏడుస్తావెందుకు పిచ్చి పిల్లా - వూరుకో. బ్రహ్మరాతను తప్పించలేంకదా! కాని వనూ నీవు మరొకరి కంకితమైనా, చిన్ననాటినుండి కలసిమెలసి తిరిగిన మన స్నేహ చిహ్నము మాత్రము నా హృదయం నుండి చెరిగిపోదు. ఎందుకో వనూ! నా హృదయంలో మరొకరికి స్థానం యివ్వలేకపోతున్నాను" అన్నాడు బెల్లుబికివచ్చే దుఃఖోద్వేగాన్ని ఆపుకొంటూ.

"బావా ! నన్ను క్షమించవూ."

"వనూ !"

సుదర్శన్ తృళ్ళిపడిలేచాడు. ఎదురుగా గోడకు తగిలించిన గడియారం పొట్టవూపుకుంటూ పదకొండు కొట్టింది. పెళ్ళి కూతురు మనఃఫలకంలో ప్రత్యక్షమౌతుంది. అతని కళ్ల వెంట అనంత భాష్పజలం పరుగులెత్తి సముద్ర గర్భంలో కల్సిపోయినయ్.

ఇంతలో ఎవరో తలుపు తట్టిన శబ్దమైంది. ఇంత రాత్రివేళ తన గదికి ఎవరు వస్తారా అని సంశయించాడు. ఇందాక తను త్రుళ్ళిపడిలేచినదానికి నాన్న వచ్చాడేమో అని సంశయిస్తూ తలుపు తెరిచాడు. తన కళ్లను తానే నమ్మలేకపోయాడు. ఎదురుగా వనజ! అబ్బ! అప్పటికీ యిప్పటికీ ఎంత మారిపోయింది.

"వనూ ! ఇంతరాత్రివేళ ఒంటరిగా వచ్చేవేం" అన్నాడు ఆశ్చర్యపోతూ. వనూ మాట్లాడలేదు. ఆమె కళ్ళవెంట భాష్ప జలం పొర్లిపోతున్నయ్.

"అదేమిటి వనూ-ఎందుకలా ఏడుస్తావ్. జరిగిందేమిటి ?" ఆదుర్దాగా అడిగాడు.

"మా నాన్న నాకిష్టంలేకుండా సంబంధం కుదిరించాడు బావా నేవప్పుకోలేదు. అమ్మ వద్దని మొత్తుకున్నది, నాన్న వినలేదు, అందుకని యిలా వచ్చేశా" అంది.

"అదేమిటివనూ. నీ కిష్టంలేకుండా కుదిరించాడా- అయితే ధనవంతుడై యుండవచ్చు."

"నీకు కూడా ఎగతాళిగావుందా బావా."

"లేదు వనూ! నీ సుఖమే నాకూ కావాల్సింది."

"కాదు బావా! మనిద్దరి సుఖమే అత్తయ్యకు అమ్మకు కావలసింది. నాన్న ఏదో అన్నాడని అప్పటినుండీ మా వూరుకి రాకుండాపోతావా. నన్ను కూడా మరచిపోయావా బావా" అంది.

"అలాటిదేమీ జరగదు వనూ - నిన్ను నాకియ్యటం మీ నాన్నకు సుతారామూ యిష్టంలేదు. ఇక ఎవరు ఏడ్చి ఏమిప్రయోజనం వనూ. కారణం నేను బీదవాడిననేగా - అవును నేను బీదవాడినే. చూస్తూ చూస్తూ దరిద్రుడికి ఎవరు పిల్లనిస్తారు వనూ!"

"నీవు దరిద్రుడివి కావు బావా. నాకు ధనమక్కర లేదు. భోగ భాగ్యము లక్కరలేదు."

"మరేమి కావాలి వనూ."

"చిన్ననాటినుండీ కలిసిమెలిసి తిరిగిన నీ మనసు కావాలి బావా !" "సిగ్గుపడ్డది. మనిద్దరం ఒకసారి పెళ్లిళ్లాటలు ఆడుకున్నాం గుర్తుందా - అప్పుడు దండవేసుకున్నాం. అప్పుడు అత్తయ్య ఏమంది. చిలకా గోరింకలు త్వరలో దంపతులుకండి అని దీవించలేదూ. అప్పుడు నువ్వు ఏమన్నావ్" అని సిగ్గుతో అడిగింది.

"అమ్మో యీ బంగారు బొమ్మను విడిచిపెడతానూ" అని కదూ అన్నది అన్నాడు సుదర్శన్. నిజంగా ఆ జీవితమే మధురము వనూ. కల్లా కపటం లేకుండా చిలుకా గోరింకల్లా ఆడుకున్నాం. ఆటలతో పాటలతో కాలం యిట్టే గడిచిపోయేది. ఆ రోజులు యిక రావు వనూ!

వాళ్ళిద్దరూ ఎంతోసేపు బాల్యస్మృతి పథంలో విహరించారు.

"వనూ! మీ నాన్న మొండిపట్టుపట్టేడు. నీ సుఖమైనా చూడకుండా ఎంత పట్టుదలపట్టేడో చూడు. మీ నాన్న ఎన్ని మాటలన్నా నిన్ను చూచి ఆ మాటలన్నీ మరిచిపోగలిగాను. అవునుగాని ఇంత రాత్రప్పుడు ఎలా వచ్చావ్. అలా ఒంటరిగా రావచ్చా" అన్నాడు సుదర్శన్ కోపాన్ని నటిస్తూ.

"ఇంతకంటే వేరే గత్యంతరం లేకపోయింది బావా. చూస్తూ చూస్తూ నిప్పుల్లోకి దూకగలనా. అయినా బావ దగ్గరికేగా నేను వచ్చింది. నీవు నాకు పరాయివాడవేం కావుగా" అంది.

"బలే! బలేదానివి వనూ. మరిప్పుడేం చేద్దాం. ఎవ్వరితో చెప్పకుండా యిప్పటి కిప్పుడే మద్రాస్ వెళ్ళిపోదాంపద. అందరికీ క్షా కుదురుతుంది."

"ఇంకా నయం అక్కడే రిజిష్టరు మేరేజి చేసుకుందాం అన్నావు కావు" అంది వ్యంగ్యంగా తన అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తపరుస్తూ.

సుధా వనూ నవ్వుకున్నారు. వారి నవ్వుల్లో మల్లె దొంతరలు విసిరినై. ఆనందం అవధులు దాటింది. ఎదురుగా గోడకువున్న సీతారాముల పటానికి నమస్కరించారు.

ఇంతలో తండ్రి "ఒరేయ్! తలుపు తియ్యి" అంటూ కేకవేశారు. వనజ గుండె ఝల్లుమంది. సుదర్శన్ ధైర్యం చెప్పాడు. వెంటనే తలుపు తీశాడు.

"నువ్వటమ్మా వనజా, ఇదేమిటే ఎప్పుడొచ్చావ్. ఇంత రాత్రివేళ లేపనయినా లేపకుండా బావ గదిలోకి వచ్చావేం" అన్నా డాశ్చర్యంగా.

"సరాసరి బావ గదిలోకి వచ్చావేమిటే వనజా, మమ్మల్నెవరినీ లేపకుండానూ - ఎంత గడుసుపిల్ల" అంది అత్తగారు.

"వస్తుంది వస్తుంది రాదూ! స్నేహితురాలింటికి వెళతానని యిక్కడికి వచ్చావూ - ఇదా మీ అమ్మా నీవూ ఆడిన నాటకం. పెళ్ళి చూపుల వారొస్తున్నారు, తొందరగా రమ్మనమని నేను మొత్తుకుంటే నువ్వు చేసినపని యిదా. ఎంత అవమానం జరిగింది వాళ్లకు. పిలిపించి అమర్యాద చేస్తారా అని నానా దుర్భాషలాడారు. ఎక్కడికి పోయిందో ఏమిటోనని కంగారెత్తి కాలుకాలిన పిల్లిలా తిరుగుతుంటే చివరకు ఏడ్పించి ఏడ్పించి 'అన్నయ్య వూరికి వెళ్లిందేమో' అంటుంది మీ అమ్మ! చస్తూ పడుతూ రెండవ ట్రయిన్‌లో వస్తిని. రా వెళదాం" అన్నాడు రొప్పుతూ.

"అన్నయ్యా! కాళ్ళు కడుక్కోండి" అంటూ నీళ్ళు తెచ్చిచ్చింది చెల్లెలు.

"బావగారూ కూర్చోండి" అని మర్యాద చేశారు బావమరది.

"అంతా క్షేమమా" అని పరామర్శించాడు సుదర్శన్.

ఇదంతా అవమానంగా తోచింది శేషయ్యకు. విధిలేక మంచంమీద కూర్చున్నాడు. "అయ్యో! రామా! ఎంత బావయితే మాత్రం పెళ్ళి కాలేదు పేటాకులు కాలేదు ఒంటరిగా కూర్చుని కబుర్లాడుకోవటమా. అయినా మీ కయినా బుద్ధివుండక్కరలేదటయ్యా. చిన్న పిల్లలని మందలించకుండా" అన్నాడు.

"అన్నం వడ్డించాను రండన్నయ్యా" అని పిలిచింది చెల్లెలు.

"వద్దమ్మా తినే వచ్చాను" అన్నాడయిష్టంగా.

"పరవాలేదు కొంచెమే తిను. మీ మాదిరిగా యింగ్లీషు కూరలు చెయ్యకపోయినా మంచి కూరలే వండాను అంది."

"బీదవాళ్ల యింట్లో తింటాడా మామయ్యా" అన్నాడు సుదర్శన్.

"లేవండి బావగారూ" అన్నాడు రంగనాథం. "లే నాన్నా అత్తయ్య వడ్డిస్తుంది" అంది వనజ. శేషయ్యకు ఏదో గుండెల్లో కలికినట్లనిపించింది. చర్రున లేచాడు "అన్నం తిన్నాను నామాట నమ్మరేం రా అమ్మా వెళదాం" అన్నాడు.

"నేను రాను నాన్నా. ఇక్కడనుంచి ఒక్క అడుగు కదలను. రా బావా! మద్రాసు వెళ్లి పోదాం అని" పెట్టే బెడ్డింగూ సర్దుకొని బయలు దేరింది.

"తీసుకెళ్ళవయ్యా నీ కూతుర్ని మహాఘరానాలు కొడుతున్నావ్. అసలు నీ కూతుర్నీ ఎవడు రమ్మనాడిక్కడికి? అనవసరంగా మాటలు తూలకండి.–" అన్నాడు సుదర్శన్. "ఎందుకు నాన్నా మామయ్యను అలా అంటారు" అంది వనజ. "బావగారూ మంచి సంబంధమే నాకు కుదిరింది" అన్నాడు రంగనాథం. "అన్నం చల్లారి పోతుంది" అంది చెల్లెలు. ఇప్పుడు శేషయ్య ఒక్కడయ్యాడు. కూతురూ, బావమరదీ చెల్లెలూ భార్యతో సహా అంతా ఏకమయ్యారు. తను మాత్రం ఒకడయ్యాడు. వెర్రికేకలేసి రెండు మెతుకులు నోట్లో వేసుకున్నాడు.

తను వేసుకున్న ప్లాను భగ్నమైందని విచారించాడే కాని ఆమెకు యిష్టంలేనివాడితో కట్టబెడితే ఆమె జీవితాంతం ఎంత దుఃఖపడుతుందో వూహించలేకపోయాడు. తను పట్టినకుందేటికి మూడే కాళ్ళంటాడు. తను నిర్ణయించిన ప్రకారం జరిగి తీరాలంటారీ ముసలాళ్లు. అందువలన కలిగే మంచి చెడుగులను దూరదృష్టితో ఆలోచించే పరిజ్ఞానం లేదీ ముసలాళ్లకు. చిరుతవయస్సునుండీ ఒండొరుల హృదయాలను పంచుకు తిరిగినబావ, శాశ్వతంగా తన హృదయాన్ని అర్పించిన బావ తనకు దూరమై తాను పరాయిదైనపుడు ఆమె (వనజ) గుండెలు ఎలాటి విపరీతదుఃఖానికి గురియవుతాయో ఆ ముసలివానికి ఏమి తెలుసు? శేషయ్య మనస్సులో కల్లోలం ప్రారంభమైంది. మంచి చెడుగులతో పోరాటం ఆరంభమైంది. మానవుడు యిటువంటి క్లిష్ట పరిస్థితులలోనే తనవ్యక్తిత్వాన్ని బుజావు చేసుకో గల్గుతాడు. మంచిని చూచి నడువు అని హృదయం ఘోషించింది. అతని మనస్సు గిర్రున తిరిగిపోయింది. ఎవరికీ యిష్టంలేనపుడు తానొక్కడే మొండిపట్టు పట్టి తనపట్టుదల కోసం అన్నెంపున్నె మెరుగని వనజను జీవితాంతం విషాదమయంగా చేయదలుచుకో లేదు. పరివర్తన బాష్పాలు జలజలారాలినై.

చేయి తుడుచుకుంటూ లోపలకు వచ్చాడు. వనజ జాలిగా తండ్రివైపు చూచింది. "నాన్నా! నా కిష్టంలేని సంబంధం కట్టి నన్ను నరకాన త్రోయకండి –"అని చెప్పుతున్నయి ఆ చూపులు. చెల్లెలు వయిపు చూచాడు - కళ్ల నీళ్లతో నిండి నించుంది.

"అన్నయ్యా! ఇంతటితో సంబంధం విడిపోవలసిందేనా అని చెప్పుతున్న యా కన్నీళ్లు. బావమరది సుదర్శనం మాత్రం ఏమీ మాట్లాడకుండా నించున్నారు.

శేషయ్య కళ్లు అశ్రువులతో నిండిపోయినై.

"సరేనమ్మా వనజా! నీ యిష్టప్రకారమే చేస్తా." నన్నాడు తాంబూలం వేసుకుంటూ

వనజ ఆనందంతో సుదర్శన్ వైపు చూసింది. సుదర్శన్ మండిపోతున్నాడు. తననేమో వుద్ధరించినట్లు మాట్లాడుతున్నాడు నంగనాచిలా.

"నాబోటి దరిద్రుడికీ, అప్రయోజకుడికీ యిచ్చి నీకూతురి జీవితం దుఃఖమయం చేసేదానికంటే ఏ లక్షాధి కారికో యిచ్చి సుఖవంతురాలిని చెయ్ నేను దమ్మిడి సంపాదించ లేని దద్దమ్మనుగా. మీతో మేము తులతూగలేము. వెళ్లువనజా. మామయ్య యిష్టప్రకారమే నడుచుకో.–"అన్నాడు కోపంగా సుదర్శన్.

శేషయ్యకిది భరింపరాని తలవంపైనా మాట్లాడ లేదు.

"ఏదో అయిపోయింది సుదర్శన్! నాదే తప్పనుకో. ఇంకా ఎందుకు నా హృదయం బాధపెడతావు మొదట డబ్బున్నదని గర్వంగా ప్రవర్తించిన మాట వాస్తవమే - అన్నాడు" ప్రాధేయపూర్వకంగా.

వనజ జాలిగా సుదర్శన్ వైపు చూచింది. ఆ చూపులు సుదర్శన్ హృదయాన్ని గలిగింతలు పెట్టినై. వారి హృదయంకరిగి వెన్నెలయింది.

♦ ♦ ♦

వధూవరులు తలంబ్రాలు పోసుకోవటమైంది. వనూసుదర్శన్ సీతా రాములవలె పెండ్లి పీటలమీద కూర్చున్నారు. చదివింపుల సమయంవచ్చింది. శేషయ్య ఆరు వేల రూపాయలు వెండిపళ్లెంలో పోసి అల్లుని ఒళ్లో పెట్టాడు.

సుదర్శన్ ఆ డబ్బును త్రిప్పి కొట్టాడు:

"నీ సొమ్ము ఎవడిక్కావాలి? ఆ సొమ్మును గురించేగా యింత గ్రంధం జరిగింది. మేమేమీ నీ డబ్బుకు మొహంవాచిలేము. ఎంతలేకపోయినా నిన్ను ఒక్కకాసీ యాచించామా? కేవలంనీమాదిరిగా డబ్బునే ప్రధానంగా చూచుకోవటంలేదు. డబ్బు! డబ్బు! డబ్బంటే గడ్డికరచేది నీవు. బావమరది ధనవంతుడయితే సంబంధం కలుపుకోవటం, బీదవాడయితే గడ్డిపోచతో సమానంగా చూచే అభిప్రాయం కల్గిన నీ డబ్బునెవడూ ఆశించటంలేదు. నీకు డబ్బుందనేగా బావమరిదిని నానా మాటలాడి మేనరికం తిరస్కరించావ్. మామయ్యా! ఒక్క మాట మాత్రం గుర్తుంచుకో. లోకమంతా కేవలం డబ్బుమీదనే బ్రతకటంలేదు. సమృద్ధిగా డబ్బులేనంత మాత్రన మనిషి తన మానవత్వాన్ని కోలుపోడు. ధనవంతుడు కేవలం డబ్బును తన ప్రాణంతో సమానంగా చూసుకుంటాడు. బీదవాడట్లాకాదు. పరువూ, మర్యాదా, సహనం, బంధుప్రేమనూ తన సర్వస్వంగా చూచుకుంటాడు. డబ్బులేనంత మాత్రన మనిషిని కొరగానివాడిగా చూడటం పొరపాటు. మనిషికి నీతీ, నిజాయితీ, పరువూ, ప్రతిష్టా ముఖ్యమని గుర్తించుకో. మా రెండు పొట్టలను ఎక్కడైనా పోషించుకోగలం. కష్టించి పనిచేసి బ్రతుకుతాం." అన్నాడు సుదర్శన్ ఆవేశంగా.

అంతా ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ నిలబడ్డారు. ఒక్కరూ ఒక్కమాట అనలేదు.

రంగనాథం అన్నాడు - 'ఒరేయ్, సుదర్శన్. ఊరుకోరా అయిందేదో అయింది. మాటి మాటికీ త్రవ్వుకుంటే ఏమిటిలాభం?-" బావగారిని మాబాగా చీవాట్లు పెట్టాడనిలోలోన సంతోషిస్తునా పైకి అలా అన్నాడు.

"అల్లుడు బలే గడుసువాడే" అంది అన్నపూర్ణ.

"ఏమే వనజా మద్రాసు వెళ్లిపోతానన్నారటగా. ఇక పోండి యిద్దరూకలిసి మద్రాసుకాదు, కలకత్తా పోండి. మాకేమీ దిగుల్లేదు" అంది, అత్తగారు.

వనజ సిగ్గుతో బావవైపు చూసింది. బావ కొంటెగా వెక్కిరించాడు. ఆ వెక్కిరింపులో చిన్ననాటి బావను చూసింది వనజ. నన్నెక్కిరిస్తావా అంటు బుంగమూతి పెట్టింది. ఆమె చూపులో చిన్ననాటి వనజను చూశాడు. వధూవరులిద్దరూ నవ్వుకున్నారు. మల్లెలు వికసించినయ్. నూతనదంపతుల ముఖంలోనుండి సీతారాములు చిరునవ్వు నవ్వుతూ కనిపించారు.